

Prijazen odgovor

Ipavcam na odperto pismo v 52. listu lanjskih Novic.

Sosédje! práv imate, de nesnago bóhov grajate. Nesnažna jéd se ne perléze. Práv pa nimate, ako zavoljo nektérih bóhov, ktere iz Gorénskiga dobivate, precej vse Gorénce nesnažnosti obsodite. Ako bi vi vidili Gorénca prešiče klati, in okusili zabélo, kakoršno si on za dom pripravi, besédo svojo gotovo prekličete.

Gorénec zaklaniga prešiča iz kože déne, si takó oskerbí lepiga, omajeniga špeha brez nemarne kože — in sam spozná, de je kdaj neumen bil, ko je kožo per špehu pušal, in jo potlej v ječmenovi kaši kuhal. Pač rajši zdaj kako meséno klobaso ali kak kós réber v ječmenko vtakne, kožo pa da v stroj, ktera mu vstrojena per obuvali, per komatih in drugim jermenji veliko odverne.

Vi Ipavci terdite staro šego, in hočete bóhe le s kožo imeti. Vas s takimi previditi, Gorénec prešiča, namést de bi ga po domače iz kože djal, le obrije (ogára). K tému naménu popári prešiča lahneji péze z vrélim kropam, in takó pride boh iz rók klavca čeden. Prešiči težji péze po vrélim krópu obračati pa je nepripravno. *) Take zatorej, namést popariti, osmodé s slamo, — osmojena koža pa lépa biti nemore. Verh téga gré tak v kupčijo namenjeni boh od rók do rók, prédenj pride do tistiga prekupca, kteri ga do vas pošilja. Koliko plésnjivih shramb stakne, koliko vmazanih kotov pomete, po koliko vozéh se valja in pari, prédenj do vas pride! — Lahko je čern kot saje, če je pred še tako lepó osnažen bil. Révež ta, kdor mora s tako nesnago svojo jéd boljšati! Pri nas taciga špeha tudi borni gostač ne kupi, zató, kér ima lépiga dosti na zbiranje, naj že gré v Kraju, v Ljubljano, v Loko ali v Idrijo na terg.

Véste kaj Ipavci! Idrija ni deleč od vas. Tam je od jeséni do pusta sleherni tórek špeha od sile na prodaj; tam boste vidili, de znajo krajnski špeharji snagoljubnim ljudém tudi snažno robo pripraviti; tam si bote lahko izbrali špeha snažniga in razne debelosti. Eno pa boste pogrešali — rumeniga ne bo. Zakaj idrijske in tudi druge kuharce sploh terdijo, de špeh, ako je praviga okusa, mora biti bél ne rumen. Če se vam pa rumen boljši zdí, ne bojte se béliga kupovati. Bél špeh pičlo soljen in obéšen v toplim hramu bo kmalo rumen, de ga bo sicer veselje viditi — žalost pa požirati. Če vi ne véste, pa mi vémo, de rumen špeh je že spriden špeh, žêrik, žaltov, od kteriga pravimo: „Mánj ko ga je v skléd', boljši je jéd“.

Od ječmena bi tudi kaj rekli, pa se bojimo Novicam drenj delati. Tedaj le to povémo, de nam naši vinčarji pravijo, de vi Ipavci hočete ječmenovo kašo po niski céni jésti; tedaj: „kakoršen kup tako blagó“. Kadar ga za dom v stópe damo, pa pustimo, de voda delj báte goni. —

K sklepu pa moramo spoznati, de nas je vaše pismo razveselilo; kér nam je na znanje dalo, de ste se tudi vi snažnosti čversto poprijeli. — Z veseljem vam bomo per bokalu ipavske kapljice zdravico napíli, rekoč: Le snažnost vsi ljubímo; ona bo priča, de se nas od konca do kraja omíka prijema! — Iz Gorénskiga.

Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra.

(Dalje.)

II. Pa še več drugih enako lepih — so po majhnim premolkleji poprijeli — vam hočem pokazati. Sami véste — so djali — kokó imeniten je pri vsaki reči dober red. Tudi pri domačíi ga je povsod treba: treba pri

*) Vunder je poparjanje z vrelim kropam edíno ravnanje po več deželah. Vredništvo.

hišnih opravkih, treba pri živini, pri poljskim deli in vsih drugih rečéh. Kjer reda ni, gré vse vprek; včasi je dela čez nemoč, drugikrat praznovanje in pohajkovanje; veliko se zavoljo pomanjkanja reda o napčnim času, ali pa le napol opravi; marsikaj clo zmudí i. t. d. Povsod spričuje skušnja, kokó resnično je, kar pregovor učí, de red je duša opravil. Koliko je tedej na tem ležeče, de se otroci precej v prvih letih lepiga reda privadijo! — In k temu jim ravno šola nar boljši napeljevanje in vajo da. V šoli se vse po terdim redu zgodí. Ob soji uri se vselej šola začne in ravno tokó tudi končá; vsak uk ima sojo dôbo, soj čas; ob soji uri je keršanski uk, ob soji branje, pisanje, rajtanje i. t. d.; — in komú ni očitno, de bo za otroka, kteri se je pri šoli navadil, na vsako uro pazin biti, in se k vsakimu nauku o pravim času pripraviti, tudi pozneje pri domačih delih veliko lože, soje opravila naprej previditi, in vse o pravim času in lepi versti opravljati.

III. Ravno to kar smo dozdej od pervaje k pokoršini in lepimu redu rekli, veljá tudi od čednosti ali snažnosti. Kokó prijetna in dopadljiva je vsakimu človeku snažnost v opravi in obleki, in vsih drugih rečéh! In po pravici vam tukej zamorem zaterditi, de v tirečimi Slovenci nismo zadnji. Clo tujci spoznajo in hvalijo našo snažnost. Pa še bolj jo zamorejo šole povzdigniti in razširiti. — Noben pameten šolski učenik ne bo terjal, de bi otroci dragó ali clo gizdasto oblečeni v šolo hodili, pa tudi ne, de bi bile vse njih oblačila cele ali nezašite, kar je pri veliko ubožnih otrocih nemogoče: tode s toliko véci paznostjo bo na to gledal, kar je vsim mogoče, namreč: de vsi spodobno omiti in počesani v šolo pridejo, in de so njih oblačila, nej bodo še tokó borne ali slabe, vselej snažne ali oprane, in kader se raztergajo, spodobno zašite. — In kaj mislite — so djali — če se otroci, kí več let v šolo hodijo, toliko časa v snažnosti vadijo: ali si je ne bodo nazadnje tokó privadili, de jo bodo potlej tudi sami v vsih rečéh špogali, in tokó ne le sebi in sojimu zdravju koristili, ampak si tudi nagnjenje in poštevnanje vsih omikanih ljudi prislužili! — Še drugi dobiček — so pristavili — kteriga bodo v ti reči zlasti ubožni otroci po šoli zadobili, je ta, de ne bodo zavoljo sojiga slabiga oblačila od drugih zaničevani. Navadno se namreč zgodí, de otroci, dokler se po drugih stranéh ne poznajo, zlasti na oblačilo gledajo, in po njem eden družiga v čisli imajo. V šoli pak, kjer le bistra glava in dober uk veljá, gré ta razloček hitro v tamo, in kteri so iz med prvih v šoli, nej bodo bogatih ali revnih starišev, s temi se hitro vsi drugi soznani in sprijazniti želé. — In to nas opomni spet druge nar imenitniši strani, ktero šole za dobro izrejo otrok imajo. Šola namreč jim da tudi nar lepši in nar stanovitniši prilóžnost, se zgodej vaditi in uriti v vsih čednostih, ktere so k spodobni, priljudni in ljubeznjivi obhoji z drugimi potrebne.

IV. Pred vsim je k spodobni in priljudni obhoji (Umgang) potrebna serčnost ali neboječnost. Ze veliko starišev sim slišal tožiti, de so njih otroci tokó boječi in plašni, de pred vsakim tujcam bežé, ali če bežati nemorejo, se pričo njega tokó sramujejo, de nobene besede iz njih spraviti ni. — Ta boječnost se v šoli ravno tokó hitro, kakor brez težave odverne. Zakaj tukaj so otroci primorani, ne le vsak dan s sojimi šolskimi tovarši obhajati, ampak tudi pogostoma s sojim šolskim in duhovnim učenikom govoriti, in pri šolskim izpraševanji na njih vprašanja odgovore dajati. To večkrat ponovljeno od otrok kmalo vso plašnobo odžene in jih sčasama tokó zaupne